GROENE KEUZES VOOR MORGEN

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2027 - 2031

Water Natuurlijk

INHOUD

INLEIDING 3

1. WATER EN BODEM STUREND – NU EN VOOR TOEKOMSTIGE GENERATIES 4
   - 1.1. Nederland als waterland onder druk 4
   - 1.2. Water en bodem leidend bij keuzes 4
   - 1.3. Water en bodem sturend in de praktijk 4
   - 1.4. Problemen niet doorschuiven 5
   - 1.5. Onze keuzes 5
2. NATUUR EN BIODIVERSITEIT ALS BASIS VOOR EEN STERK WATERSYSTEEM 8
   - 2.1. Natuur als oplossing, niet als bijzaak 8
   - 2.2. Werken met natuurlijke systemen 8
   - 2.3. Onze keuzes 9
3. WATERKWALITEIT OP ORDE 12
   - 3.1. Wat schoon is, moet schoon blijven 12
   - 3.2. Samen verantwoordelijk 12
   - 3.3. Onze keuzes 13
4. VOLDOENDE WATER IN DROGE PERIODEN 16
   - 4.1. Droogte is een structureel probleem 16
   - 4.2. Water vasthouden en het systeem herstellen 17
   - 4.3. Onze keuzes 17
5. BIJDRAGEN AAN EEN BETER KLIMAAT 20
   - 5.1. Voorkomen is beter dan genezen 20
   - 5.2. Onze keuzes 20
6. BESCHERMING TEGEN TE VEEL WATER 22
   - 6.1. Waterveiligheid in een veranderend klimaat 22
   - 6.2. Leren van het verleden en voorbereid zijn op de toekomst 23
   - 6.3. Onze keuzes 24

7. DE VERVUILER BETAALT EN WIE PROFITEERT DRAAGT MEER BIJ 26
7.1. Eerlijk en betaalbaar waterbeleid 26
7.2. Naar een eerlijker belastingstelsel 26
7.3. Onze keuzes 27
8. WATERBEWUSTZIJN EN BETROKKENHEID IN DE SAMENLEVING 30
8.1. Water raakt iedereen 30
8.2. Waterbewustzijn als voorwaarde 30
8.3. Onze keuzes 30
9. STERKE DEMOCRATIE IN HET WATERSCHAP 33
9.1. Democratie die werkt voor inwoners 33
9.2. Heldere rol in het openbaar bestuur 33
9.3. Onze keuzes 33
10. DIGITAAL WEERBARE OVERHEID 35
10.1. Digitale systemen zijn cruciaal voor waterbeheer 35
10.2. Betrouwbaarheid en weerbaarheid als basis 35
10.3. Onze keuzes 35
BEGRIPPENLIJST 37

Dit programma is vastgesteld door de ledenvergadering van Water Natuurlijk Vechtstromen. De programmacommissie bereidde het voor in gesprek met leden, steunende partijen en organisaties uit het gebied.

INLEIDING

Water raakt ons iedere dag. Soms is er te veel water, soms te weinig. Het water raakt vervuild of verzilt. Het waterpeil staat te hoog of juist te laag. Na hevige regenval staan straten blank, terwijl in droge perioden natuur en landbouw onder druk staan. Water is onze basis. We leven ervan, gebruiken het en genieten ervan. Als Water Natuurlijk werken we vanuit de gezamenlijke kracht en wijsheid van de groene organisaties in onze achterban en de politieke partijen PRO, D66 en Volt.

Nederland als waterland past bij wie we zijn en daar zijn we trots op. We genieten van schoon, natuurlijk zwemwater, van stromende rivieren en beken en van planten- en dierenleven, juist ook dicht bij huis. Dat willen we behouden en versterken.

Juist omdat water zo bepalend is voor ons land en ons dagelijks leven, maken we daarin duidelijke keuzes. Wij vinden dat de natuur centraal moet staan in het waterbeheer. Biodiversiteit, duurzaamheid en klimaat zijn voor ons leidend. Klimaatverandering heeft grote gevolgen voor natuur, biodiversiteit en onze leefomgeving. De wereldwijd en lokaal breed ondersteunde duurzaamheidsdoelen van de Verenigde Naties zijn voor ons belangrijk: ook wij willen duurzaam beheer van water en sanitair, behoud van grote en kleine ecologische systemen, bestrijding van de huidige snelle klimaatverandering en de impact daarvan om de uitputting van de leefomgeving van mens en dier tegen te gaan.

Wij gaan pál staan voor waterveiligheid en voor schoon en voldoende water, nu en voor toekomstige generaties. Daarbij zetten we ons in voor het herstellen van natuurlijke systemen. Dat doen we samen met inwoners, medeoverheden en partners in het veld, waarbij we oog hebben voor de kwetsbaarsten onder ons. Water bepaalt of dorpen en steden leefbaar blijven, oogsten slagen en ons drinkwater schoon is. Dat merk je in je eigen omgeving: in natte straten, droge tuinen en de kwaliteit van het water waar je in zwemt. Waterbeleid raakt daarmee direct aan gezondheid, leefomgeving en bestaanszekerheid. Goed waterbeleid is ook sociaal beleid.

De basis van dit programma ligt in enkele landelijke speerpunten waarvoor we ons in de komende waterschapsperiode inzetten. Deze hebben we aangevuld met enkele lokale speerpunten. Want ieder waterschap kent eigen kenmerken en opgaven.

Wij werken samen waar dat kan en maken duidelijke keuzes waar dat nodig is.
Want water is van ons allemaal en vraagt om gezamenlijke verantwoordelijkheid.

1. WATER EN BODEM STUREND – NU EN VOOR TOEKOMSTIGE GENERATIES

1.1. Nederland als waterland onder druk

Nederland is een kwetsbare delta van de Rijn, Maas en Schelde. Tegelijk staan we voor grote ruimtelijke opgaven in een tijd van ingrijpende veranderingen. Ons landschap is altijd door water bepaald. Door slim en innovatief waterbeheer is Nederland geschikt gemaakt om te wonen en te werken op steeds grotere schaal.

De grens van de maakbaarheid is bereikt. Klimaatverandering, verstedelijking, verdroging, verzilting, vervuiling en de biodiversiteitscrisis zetten het systeem onder druk. Droogte, extreme hoosbuien, bodemdaling en zeespiegelstijging maken dat veilig wonen en werken niet langer vanzelfsprekend zijn in Nederland.

1.2. Water en bodem leidend bij keuzes

De rol van bodem en water moet daarom sturend zijn bij het maken van ruimtelijke plannen. We passen de inrichting van Nederland aan op het bodem- en watersysteem - en niet andersom.

1.3. Water en bodem sturend in de praktijk

We gaan anders om met ruimte, water en bodem in heel Nederland.

1. Veiligheid begint bij voldoende ruimte voor water vasthouden, bergen en afvoeren.
2. Voorkomen van onomkeerbare verstoring van het grondwatersysteem (kwaliteit en kwantiteit).
3. Anticiperen op zeespiegelstijging en de zoetwaterbehoefte op lange termijn.
4. Voorkomen van afwenteling van problemen en vervuiling op gebieden stroomafwaarts.
5. Functietoekenning en inrichting worden mede beoordeeld vanuit het water- en bodemsysteem.
6. Bodemdaling, peilverlaging en gebruik mogen niet in strijd zijn met een duurzaam functionerend water- en bodemsysteem.
7. Beschermen en ontwikkelen van evacuatieroutes en voorzieningen.

Water en bodem zijn sturend in hoe we onze ruimte inrichten. Daarbij geven we natuur en de kwaliteit van het ecosysteem nadrukkelijk een leidende rol, zodat het watersysteem ook op de lange termijn gezond en veerkrachtig blijft.

1.4. Problemen niet doorschuiven

Als we blijven bouwen en ontwikkelen zonder rekening te houden met het watersysteem, schuiven we problemen door naar bewoners, boeren en toekomstige generaties. Juist mensen met minder middelen worden vaak het hardst geraakt door wateroverlast, hitte of een slechte leefomgeving.
Daarom kiezen wij voor een waterbeleid dat veilig, rechtvaardig en toekomstbestendig is.

1.5. Onze keuzes

1.5.1. Gebiedsgerichte aanpak

Mensen weten zelf wat belangrijk is in hun regio. Gemeenten, provincies, waterschappen en natuur- en landbouworganisaties werken samen aan integrale gebiedsplannen, waarin vraagstukken zoals woningbouw, natuurherstel en de toekomst van de landbouw samenkomen. Het Rijk is hierbij kaderstellend en ondersteunend. Met veel gebiedsspecifieke plannen is al een start gemaakt. De uitvoering moet nu centraal staan. In ons gebied pakken we die uitvoering samen op, ook met inwoners en grondeigenaren.

1.5.2. Belonen van maatschappelijke diensten

Maatschappelijke diensten verdienen een beloning. Als agrariërs een goed verdienmodel hebben, wordt het behoud van gezonde natuur-, voedsel- en watersystemen toekomstbestendig. Rond steden en dorpen liggen kansen voor landbouw die voedselproductie combineert met natuur(beheer), recreatie, waterberging en duurzame energie. Boeren en andere landschapsbeheerders moeten eerlijk worden beloond voor de diensten die zij leveren, zoals waterberging en natuur- en landschapsbeheer.

1.5.3. Generatie- en watertoets

Woningplatforms (zoals Funda) en projectontwikkelaars moeten klimaatrisico's inzichtelijk maken, zodat mensen beter geïnformeerd zijn over waterveiligheid, klimaatverandering en de gevolgen van bouwen op kwetsbare plekken. We zetten in op het toepassen van de generatietoets bij de totstandkoming van beleid. De generatietoets is in de afgelopen periode op ons initiatief tot stand gekomen. In deze periode gaan we hem daadwerkelijk toepassen. Niet als doel op zich, maar als middel om het juiste gesprek te voeren over keuzes die impact hebben op toekomstige generaties.

1.5.4. Faciliterend grondbeleid

Grond is een belangrijke randvoorwaarde om plannen te realiseren. Wij kiezen voor faciliterend grondbeleid. Waterschappen verwerven grond om wateropgaven te realiseren, zoals waterveiligheid, waterkwaliteit en natuurversterking. Waterschappen spannen zich tot het uiterste in om samen met bewoners, bedrijven en grondeigenaren tot oplossingen te komen als grondverwerving daarvoor noodzakelijk is. Er is veel vraag naar grond, voor woningbouw, landbouw, natuur en energie. Daardoor is grond schaars en relatief duur. Dan is de vraag terecht of het waterschap nog grond moet kopen. Wij vinden van wel. Zonder grond is er geen ruimte om water te bergen, beken weer te laten meanderen of dijken te versterken. Een hoge grondprijs mag het waterschap daarom niet weerhouden om grond te kopen die nodig is voor zijn opgaven. Verpachte gronden moeten actief bijdragen aan deze doelen.

In 2021 zorgden wij al voor een verbod op glyfosaat en op de teelt van lelies, bollen en uien op verpachte waterschapsgronden. Wij willen een stap verder: boeren die natuurvriendelijker werken of de bodemvruchtbaarheid verhogen, krijgen voorrang bij het pachten van grond. Ook nemen we duidelijke duurzaamheidsdoelen op in de standaardpachtcontracten, gericht op bodemkwaliteit, waterkwaliteit en biodiversiteit.

1.5.5. Biodiversiteit als uitgangspunt

Gezonde ecosystemen maken Nederland weerbaarder in het omgaan met klimaatverandering. Bloemrijke dijken zijn steviger dijken, natuurvriendelijke oevers helpen bij het tegengaan van invasieve exoten en kruidenrijke graslanden en heggen versterken de biodiversiteit en bodemkwaliteit. Waar mogelijk mogen ooibossen ontstaan. Daarom moet biodiversiteit een leidend uitgangspunt zijn bij ruimtelijke keuzes van het waterschap.

1.5.6. Het waterschap als waterautoriteit

Waterschappen beschikken over unieke kennis van water, bodem en regionale watersystemen. Deze expertise moet een sterkere rol krijgen in ruimtelijke besluitvorming. Het waterschap positioneert zich als autoriteit met gezag bij het gebiedsgericht werken aan water en bodem met oog voor de lange termijn. Het waterschap wordt daarom vroegtijdig en volwaardig betrokken bij plannen van gemeenten, provincies en het Rijk - niet achteraf als adviseur, maar vanaf het begin als partner.

1.5.7. Heldere regels in de waterschapsverordening

Mooie doelen helpen het water pas als ze in regels staan. De Omgevingswet verplicht elk waterschap in Nederland om voor zijn beheergebied een waterschapsverordening vast te stellen. Deze verordening bepaalt wat mag en waarvoor een vergunning nodig is. Die regels moeten helder zijn voor aanvrager, vergunningverlener en handhaver. Iedereen moet weten wat een aanvraag moet bevatten en waarop het waterschap controleert. Toezicht en

handhaving zorgen dat het water ook echt beschermd wordt. Wie zich aan de regels houdt, mag geen nadeel hebben van wie dat niet doet. We verbeteren de waterschapsverordening verder. Bij elke vergunning benutten we alle ruimte die de wet biedt om ook te wegen wat water betekent voor natuur, drinkwater, bescherming van funderingen en andere maatschappelijke functies. Wat we verder willen aanpassen, staat bij regenwater (3.3), droogte (4.3) en wateroverlast (6.3).

2. NATUUR EN BIODIVERSITEIT ALS BASIS VOOR EEN STERK WATERSYSTEEM

2.1. Natuur als oplossing, niet als bijzaak

Een gezond watersysteem kan niet zonder een gezonde natuur. Biodiversiteit, waterkwaliteit en waterveiligheid hangen direct met elkaar samen. Verdwijnt natuur, dan verliest het watersysteem zijn veerkracht.

Wij behandelen natuur niet als sluitpost, maar als onderdeel van de oplossing. Natuur houdt water vast, zuivert het en vangt extremen op. Investeren in natuur levert vaak meer op, kost op de lange termijn minder en versterkt tegelijk waterkwaliteit, biodiversiteit en landschap. Zo is gevarieerde, goed functionerende natuur belangrijk voor de voedselvoorziening, volksgezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving.

2.2. Werken met natuurlijke systemen

Wij maken natuurlijke processen leidend in het watersysteem. Dat betekent dat we water en bodem meer ruimte geven en het gebruik daarop aanpassen. Nederland verandert. Verzilting neemt toe en ecosystemen veranderen mee. Dat vraagt om keuzes in waterbeheer en natuurontwikkeling die passen bij het gebied en de lange termijn. We laten ons nadrukkelijk inspireren door toekomstvisies zoals NL2120, waarin verschillende (publiek-private) partijen samenwerken aan een klimaatbestendige en natuurlijke inrichting van Nederland door het opschalen van Nature-based Solutions.

2.3. Onze keuzes

2.3.1. Natuur als fundament van waterbeheer

We versterken natuur als basis van het watersysteem. We leggen natuurvriendelijke oevers aan en herstellen ze, ontwikkelen wetlands en overgangsgebieden en beheren watergangen en dijken ecologisch. Daarmee vergroten we de veerkracht van het watersysteem en verbeteren we de waterkwaliteit en biodiversiteit.

2.3.2. Ruimte voor water en natuur

We geven water en natuur meer ruimte, juist op plekken waar dat het meeste effect heeft. We richten bufferzones in rond kwetsbare natuurgebieden, combineren waterberging met natuurontwikkeling en verbinden natuurgebieden beter met elkaar.

2.3.3. Natuur meenemen in beheer en inrichting

We maken natuurinclusief werken de norm bij inrichting en beheer van het watersysteem. Ook in de stad. We combineren waterbeheer, biodiversiteit en landschap en kiezen voor oplossingen die meerdere doelen tegelijk dienen. Waar het kan, proberen we technische oplossingen te vermijden.
Het van kracht worden van de Gedragscode Soortenbescherming van de Unie van Waterschappen (UvW) in 2025 gaf een sterke stimulans voor een beter natuurlijk beheer van de watergangen. Wij willen dat deze gedragscode in de komende jaren volledig in de praktijk wordt toegepast.
Het waterschap draagt actief bij aan een ecologisch waardevol landschap. Bijvoorbeeld door het inzaaien van inheemse, lokale kruiden- en bloemenmengsels. We willen dat het

waterschap in gebiedsplannen altijd aandacht besteedt aan natuur- en biodiversiteitsherstel.
Het waterschap moet oevers en bermen minder vaak en maar deels maaien, zodat er voldoende planten kunnen bloeien en zich kunnen uitzaaien. Zo zijn er ook altijd planten die bescherming bieden aan insecten en andere dieren. Het zou goed zijn als het maaisel gebruikt wordt door een boer in de buurt. De boer kan de plantenresten (organisch materiaal) in zijn bodem gebruiken. Dit draagt bij aan bodemvruchtbaarheid en zorgt voor een rijker bodemleven.

2.3.4. Versterken van groenblauwe dooradering

Natuurlijk beheerde watergangen dragen bij aan de groenblauwe dooradering. Dit is een netwerk van groene elementen zoals kleine landschapselementen, heggen en bermen en blauwe elementen zoals beken en sloten die de natuurgebieden met elkaar verbinden. Wij willen met de waterlopen een zo groot mogelijke bijdrage leveren aan de Europese Biodiversiteitsstrategie die gericht is op een groenblauwe dooradering van 5% van het oppervlak van de buitengebieden in 2030 en 10% in 2050. We zetten ons in om waar mogelijk de 10% eerder te bereiken.

2.3.5. Visparels en vispassages

We zien graag de terugkeer van een natuurlijke, rijke visstand in ons gebied. Vispassages maken beken en rivieren weer bereikbaar voor vissen. We willen dat het waterschap samen met hengelsportverenigingen werkt aan de visstand, bijvoorbeeld door die te monitoren en te beheren. Hengelsportverenigingen leveren verder een belangrijke bijdrage door het stimuleren van verantwoord vissen. In tijden van droogte zijn hengelsportverenigingen belangrijke partners om vissen die in gevaar zijn naar betere plekken te brengen. We zijn voorstander van het aanleggen van visparels: plekken met natuurlijke oevers, rietkragen, visbossen en plekken waar vissen kunnen schuilen, eten en paaien. Verder willen we mogelijkheden blijven faciliteren waar jong en oud kunnen vissen en de natuur beleven.

2.3.6. Aanpak van vervuiling en exoten

We verminderen de druk op de natuur door vervuiling en verstoring actief aan te pakken. We bestrijden invasieve exoten, zoals de Japanse duizendknoop en de Amerikaanse rivierkreeft, die de waterkwaliteit en biodiversiteit onder druk zetten. Daarnaast pakken we vervuiling aan bij de bron en herstellen we de ecologische balans in water.

2.3.7. Samenwerken met boeren en grondeigenaren

We werken samen met boeren en grondeigenaren aan een watersysteem in balans. We ondersteunen natuurinclusief en extensiever gebruik van land, bijvoorbeeld via agrarisch natuurbeheer, en belonen bijdragen aan waterkwaliteit en biodiversiteit. Tegelijk maken we duidelijke afspraken over wat nodig is om het watersysteem toekomstbestendig te maken. Bij de herinrichting van het Drostendiep gaat de beek weer meanderen en krijgen weidevogels meer ruimte. Boeren gebruiken de vrijgekomen grond om natte delen van hun percelen te verbeteren. Zo winnen natuur en landbouw samen.

2.3.8. Oplossingen die met de natuur werken

We kiezen waar mogelijk voor oplossingen die met de natuur werken, zoals natuurlijke waterberging, herstel van de sponswerking van bodem en landschap en inzet van vegetatie, bijvoorbeeld op dijken en langs watergangen. Deze oplossingen zijn robuust, werken op lange termijn beter en versterken natuur en landschap.

3. WATERKWALITEIT OP ORDE

3.1. Wat schoon is, moet schoon blijven

Wat schoon is, moet schoon blijven. In Nederland is de waterkwaliteit op veel plekken nog onvoldoende. Dat moet beter. De belangrijkste oorzaken zijn een te veel aan voedingsstoffen en bestrijdingsmiddelen, Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), medicijn- en drugsresten en microplastics. Dat hoort niet thuis in ons water.

Een goede waterkwaliteit is een voorwaarde voor een gezonde leefomgeving, onze gezondheid en de natuur. In alle wateren in Nederland moet water schoon, gezond en levend zijn. Nederland is een waterland. We genieten van onze natuurlijke wateren en willen meer schone zwemplekken. De opgave is urgent: het niet halen van de waterkwaliteitsdoelen heeft ook directe gevolgen voor wat er nog mogelijk is, van vergunningverlening tot woningbouw en economische bedrijvigheid. Daarom gaan we vervuiling actief tegen.

Water is een eerste levensbehoefte. Wat er niet in geloosd wordt, hoeft er ook niet met dure technieken uitgehaald te worden. Daarom kiezen wij voor bronaanpak. Gezondheid en gezond water staan bij ons op één.

3.2. Samen verantwoordelijk

Iedereen draagt verantwoordelijkheid voor schoon water: overheid, boer, bedrijf en burger. Wij zetten in op samenwerking tussen sectoren om het water schoner te maken.
Tegelijk stellen we duidelijke grenzen aan vervuiling.

3.3. Onze keuzes

3.3.1. Ambitie en uitvoering

We halen de Europese doelen voor schoon water. Dat doen we omdat schoon water essentieel is voor gezondheid en natuur. De energie gaat naar het uitvoeren van maatregelen die het water daadwerkelijk schoner maken, niet naar het ter discussie stellen van normen of haalbaarheid. Voor de doelen die we in 2027 niet halen, zetten we erop in deze in de volgende periode van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te realiseren. Verlagen van de doelen van de KRW is wat ons betreft niet aan de orde.

3.3.2. Bronaanpak voorop

Vervuiling pakken we bij de bron aan. Wat niet in het water komt, hoeft er ook niet uitgehaald te worden. We werken daarvoor samen waar dat kan en handhaven waar dat nodig is. Zuiveringen van waterschappen zijn geen wasmachines voor de samenleving, maar het laatste vangnet. Iedereen heeft de plicht om vervuiling zoveel mogelijk zelf te voorkomen. In de waterschapsverordening leggen we vast dat een vergunning een stijgende vervuiling van het grondwater niet in stand mag houden. Kunnen er stoffen in het grondwater komen? Dan moet het waterschap voorschriften kunnen stellen om dat te voorkomen of beperken.

3.3.3. Zwembare en drinkbare rivieren en beken

We willen dat het water in onze beken en rivieren schoon genoeg is om in te zwemmen. Dat betekent niet dat overal een zwemplek komt. Juist niet, om overlast en verstoring van de natuur te voorkomen. Waar kinderen spelen en mensen zwemmen, moet de kwaliteit wel op orde zijn. Op lange termijn dromen we van een Vecht, Regge en Dinkel waar je weer uit kunt drinken.

3.3.4. Sterker toezicht en duidelijke verantwoordelijkheden

Vergunningverlening, toezicht en handhaving worden versterkt. Sinds de Omgevingswet beslissen gemeenten en omgevingsdiensten over bedrijfsafvalwater dat via het riool naar onze zuiveringen gaat. Het waterschap mag alleen adviseren, terwijl de zuivering en de beek de gevolgen dragen. Daarom willen we dat het waterschap weer zelf beslist over lozingen. Want het waterschap kan het beste meewegen wat een lozing doet met de zuivering en met het water. Zolang dat nog niet landelijk is geregeld, benutten we de rol van waterschappen maximaal via advisering over gemeentelijke regels en vergunningen, datagedreven signalering en samenwerking met gemeenten, provincies en omgevingsdiensten. We spreken partners aan op hun bijdrage aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid.

3.3.5. Minder overstorten en beter omgaan met regenwater

Riooloverstorten moeten worden beperkt en nieuwe overstorten moeten worden voorkomen. Dat leidt tot betere waterkwaliteit en minder wateroverlast. Dat kan alleen door

meer af te koppelen. Regenwater hoort in de bodem en niet in het riool. Dit verlaagt ook de belasting van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Hier ligt primair een taak bij de gemeenten.

3.3.6. Duidelijke kaders en uitvoering vanuit het Rijk

Het Rijk moet duidelijke kaders stellen en stappen zetten in beleid rond mest, pesticiden en Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Alleen zo kan de belasting van nutriënten en schadelijke stoffen op grond- en oppervlaktewater omlaag.
Wij zijn voor de uitvoering van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater, met strengere lozingseisen en aanvullende zuivering van medicijnresten en microplastics. Wij pleiten via de UvW bij het Rijk en de Europese Unie (EU) ervoor dat de bewijslast meer komt te liggen bij producent en vervuiler.

3.3.7. Aanpak van schadelijke stoffen

Bij toelating en herbeoordeling van bestrijdingsmiddelen moet het effect op de doelen van de Kaderrichtlijn Water leidend zijn. Ook het effect van verschillende middelen samen moet worden meegenomen. Daarbij moet niet alleen naar kilo's worden gekeken, maar juist naar de toxiciteit van de combinatie van stoffen.
Voor toepassing in gebieden en gebruiksvoorschriften moeten overheden, waaronder waterschappen, meer gebruikmaken van instrumenten uit de Omgevingswet. Met strenger toezicht en handhaving moeten deze regels daadwerkelijk worden gecontroleerd.
Ook het gebruik van giftige stoffen door particulieren moet worden teruggedrongen.

3.3.8. Risicoteelten mogen water niet vervuilen

Niet-biologische sierteelt, zoals bollen en lelies, gebruikt veel schadelijke bestrijdingsmiddelen. Dat gebruik willen we stevig terugdringen. We beginnen bij de telers en helpen hen samen met kennisnetwerken telen met minder middelen. Rond deze percelen meten we op bestrijdingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater. Blijkt vrijwillig niet genoeg, dan maken we waterschapsbeleid voor deze risicoteelten en handhaven we.
Nieuwe bollen- en lelieteelt gaat vaak samen met drainage, en daarmee met extra uitspoeling naar sloten en beken. Vergunningen voor drainage die tot extra uitspoeling leidt, wijzen we af. Schieten de regels daarvoor tekort, dan passen we de waterschapsverordening aan. Bij gemeenten en provincie zetten we ons ervoor in dat deze teelt in ons gebied niet verder toeneemt. Bescherming van grond- en oppervlaktewater, en daarmee ook ons drinkwater, gaat voor.

3.3.9. Medicijnresten en lozingen terugdringen

We steunen initiatieven zoals De Groene Huisarts, Verspildepillen.nl en regionale netwerken rond medicijnresten. Tegelijk zetten we in op het herzien van bestaande lozingsvergunningen en gaan we meer werken met het in tijd limiteren van vergunningen. Vervuilende lozingen moeten beter in beeld worden gebracht en waar nodig worden gestopt.
Dat vraagt om beter en fijnmaziger meten en monitoren, zodat bronnen gericht kunnen worden aangepakt. Rioolwaterzuiveringen krijgen een extra stap die medicijnresten en andere schadelijke stoffen uit het water haalt. Wij ondersteunen de inzet van de EU om de

farmaceutische industrie mee te laten betalen aan de kosten van deze verdere zuivering. De industrie probeert dat terug te draaien. Wij willen dat die afspraak blijft staan.

3.3.10. PFAS en Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)

Op sommige plekken in ons gebied zit al zoveel PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) in het drinkwater dat de gezondheidsgrens van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in zicht komt. We willen voorkomen dat die grens wordt overschreden. Voor PFAS staan we daarom achter een totaalverbod. Deze stoffen horen niet thuis in ons milieu. Ze breken nauwelijks af en hopen zich op in het lichaam. Daarom pleiten wij voor vergaande inzet op product- en lozingsverboden. Ook de andere Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) willen we niet in ons watersysteem. We pleiten voor strenge controle op de minimalisatieplicht. PFAS-houdende bestrijdingsmiddelen moeten zo snel mogelijk van de markt worden gehaald. Bij het zoeken naar alternatieven moet goed worden gekeken naar de effecten op het milieu. Een schadelijke stof mag niet worden vervangen door een ander schadelijk alternatief.
Wie een grote PFAS-vervuiling veroorzaakt, moet die ook opruimen. Bij de voormalige vliegbasis Twenthe is PFOS (perfluoroctaansulfonzuur, een PFAS-stof) uit blusschuim in beken terechtgekomen. Het waterschap moet de situatie goed in de gaten houden en de provincie en de gemeente aansporen om de vervuiling op te (laten) ruimen. Zo verspreidt de vervuiling zich niet verder in het oppervlaktewater. Waar nodig en mogelijk treedt het waterschap zelf handhavend op.

3.3.11. Investeren in zuivering en samenwerking

Stedelijk afvalwater moet verder worden gezuiverd van nutriënten, medicijnresten en microplastics. Daarom is een extra zuiveringsstap nodig op rioolwaterzuiveringsinstallaties. Dit vraagt om grote investeringen in een markt met beperkte capaciteit.
We zetten daarom in op goede afstemming en solidariteit binnen de Unie van Waterschappen en op een stevige lobby richting het Rijk om deze opgave mogelijk te maken.

3.3.12. Bewust omgaan met water

We stimuleren iedereen om zuinig te zijn met water, het schoon te houden en zoveel mogelijk te hergebruiken. Bewustwording over watergebruik, medicijnresten en afval is daarbij belangrijk.
Inwoners kunnen zelf bijdragen, bijvoorbeeld door regenwater af te koppelen en op te vangen. Ook ondersteunen we bewoners die meedoen aan het meten van waterkwaliteit en maken we meer gebruik van kennis en signalen uit de samenleving.

4. VOLDOENDE WATER IN DROGE PERIODEN

4.1. Droogte is een structureel probleem

Droogte kan een sluipmoordenaar zijn. Daarom pakken we dit actief aan. We kennen het allemaal: wekenlange regen met wateroverlast, gevolgd door droge perioden waarin watertekorten ontstaan. Dat is geen toeval.

Wateroverlast en droogte gaan hand in hand. We voeren water te snel af, waardoor het geen kans krijgt om in de bodem te infiltreren. Door klimaatverandering komen deze extremen steeds vaker voor. Droogte, hitte en hevige buien wisselen elkaar af. Mens, plant en dier komen daardoor in de problemen.

We houden water anders vast: niet zo snel mogelijk afvoeren, maar juist bewaren in de omgeving waar het valt. Dat zie je terug in je eigen omgeving: minder snelle afvoer en meer water dat in de bodem blijft.

4.2. Water vasthouden en het systeem herstellen

Om droogte tegen te gaan, herstellen we het natuurlijke watersysteem en houden we water beter vast. Dat vraagt andere keuzes in hoe we omgaan met water, bodem en ruimtegebruik.

4.3. Onze keuzes

4.3.1. Herstel van natuurlijke watersystemen

We herstellen natuurlijke watersystemen, zodat water langer wordt vastgehouden. We willen waterlopen ontstuwen en weer stromend maken. En natuurlijke processen, zoals een kleine zandmotor, hun werk laten doen om ons watersysteem te herstellen. We verhogen waar mogelijk de grondwaterstanden en we inspireren grondeigenaren om het watervasthoudend vermogen van de grond te versterken. In het voorjaar voeren we water niet meer zo snel mogelijk af, maar bewaren we het. Zo gaan gebieden zoals de Geeserstroom de zomer niet in met een te lage waterstand en blijven er natte plekken voor vogels die er broeden en voedsel zoeken. We zorgen hiermee dat kwetsbare gebieden in droge perioden minder snel droogvallen. We stimuleren dat het gebruik van de grond beter aansluit bij het waterpeil. Functie volgt peil.

4.3.2. Natuur als buffer

We kiezen voor een robuust en veerkrachtig watersysteem, waarin natuur en een gezonde bodem een belangrijke rol spelen. Wetlands, overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden

en herstel van veenweidegebieden helpen water vast te houden in tijden van schaarste. Zo versterken we het bufferend vermogen van de natuur.

4.3.3. Een levende bodem als basis

Een levende bodem vormt de basis voor schoon water, biodiversiteit en klimaatadaptatie. We ondersteunen grondeigenaren met kennis en informatie over duurzaam landgebruik, verbetering van de bodemkwaliteit en vergroting van de sponswerking. Daarmee versterken we samen het watersysteem en bouwen we aan een weerbaar landschap. Ook in stedelijk gebied moeten de sponswerking en kwaliteit van de bodem verbeterd worden.

4.3.4. Meer ruimte voor waterberging

We creëren meer ruimte om water te bergen. Waterschappen voeren waar nodig actief grondbeleid in het landelijk gebied. In stedelijk gebied maken we waterberging onderdeel van integrale planvorming. Nieuwe ontwikkelingen richten we zo in dat water beter kan infiltreren.

4.3.5. IJsselmeer als zoetwaterbuffer

Het IJsselmeer blijft essentieel als zoetwaterbuffer voor Nederland boven de rivieren. We benutten deze capaciteit optimaal, binnen de randvoorwaarden van de natuur.

Daarvoor zijn ingrepen nodig in het hoofdwatersysteem, zoals het tegengaan van indringing van zout water bij sluizen en het sturen van rivierwater. Een beperkte peilverhoging in natte perioden helpt om tekorten in droge perioden op te vangen.

4.3.6. Eerlijke verdeling van water

Onttrekkingsvergunningen worden geactualiseerd en bij waterschaarste maken we duidelijke keuzes. Wij staan achter de huidige verdringingsreeks voor waterverdeling in tijden van schaarste. Deze volgorde stelt de stabiliteit van waterkeringen terecht als hoogste prioriteit, gevolgd door het voorkomen van onomkeerbare schade aan bodem en funderingen (klink en zetting), natuur, drinkwatervoorziening en energievoorziening. Wij vinden dat de toepassing van de verdringingsreeks scherper gecontroleerd moet worden. Kapitaalintensieve teelten of industriële belangen mogen in de praktijk geen voorrang krijgen boven publieke en maatschappelijke belangen.

Voorkomen is beter dan verdelen. Daarom maken we voor elk gebied een waterbalans: hoeveel water komt erbij en hoeveel gaat eraf. Waar de balans een tekort laat zien, komen er geen nieuwe onttrekkingen bij. Voor grondwater willen we ook een vaste volgorde bij schaarste, zoals die er voor oppervlaktewater al is. In kwetsbare gebieden, bij natuur, beken en drinkwaterwinning, bouwen we teelten af die afhankelijk zijn van beregening. Boeren krijgen daarvoor tien jaar de tijd en steun bij het omschakelen. We kijken daarbij naar de waterbehoefte, niet naar het gewas.

4.3.7. Waterbesparing en gebruik

Waterbesparing staat voorop. Zuiniger gebruik van grondwater is noodzakelijk, zeker in gebieden waar de grondwaterstand onder druk staat. Wij staan achter de invoering van een vergunningplicht voor kleinere grondwateronttrekkingen per 2027, zodat waterschappen meer grip krijgen op grondwaterstanden. Zo mogelijk verstrekken we vergunningen voor grondwateronttrekking en drainage voor een beperkte tijd. Zo kan het waterschap bij elke verlenging opnieuw aan de waterbalans en aan het klimaat van dat moment toetsen.

Bij risico's voor funderingen en drinkwatervoorziening zijn we geen voorstander van nieuwe grondwateronttrekkingen en beoordelen we bestaande vergunningen kritisch. De waterschapsverordening moet het mogelijk maken om onttrekkingen om deze redenen te kunnen weigeren.

Door innovatie te koppelen aan bredere investeringen maken we zuiniger watergebruik mogelijk.

4.3.8. Wie water haalt, houdt ook water vast

Wie grondwater oppompt om te beregenen, laat met een bedrijfswaterplan zien hoe die ook water vasthoudt. Wie overstapt op een teelt die meer water vraagt, meldt dat opnieuw. Het waterschap toetst dan of die teelt past bij het watersysteem en welke maatregelen nodig zijn. Bij aanleg of vervanging van drainage is een regelbaar peil verplicht. Zo kunnen boeren in het voorjaar water vasthouden. We leggen deze maatregelen vast in de waterschapsverordening. Peilgestuurde drainage is duurder in aanleg en onderhoud. Daarom gelden de nieuwe eisen bij nieuwe aanleg en bij vervanging. Wie bestaande drainage rond kwetsbare natuur eerder ombouwt dan nodig, krijgt een vergoeding voor wat de oude drainage nog waard was. De grondwatervoorraad staat onder druk. Uitstel maakt herstel alleen duurder.

4.3.9. Zoetwaterstrategieën als leidraad

Nationale en regionale zoetwaterstrategieën worden leidend bij ruimtelijke keuzes. Functies moeten passen bij de water- en bodemcondities van een gebied, niet andersom.

We maken duidelijk welk perspectief gebieden krijgen, zodat bewoners, boeren en bedrijven weten waar ze aan toe zijn. Daarbij hoort een helder tijdspad, zodat maatregelen onderdeel worden van een toekomstgerichte aanpak.

5. BIJDRAGEN AAN EEN BETER KLIMAAT

5.1. Voorkomen is beter dan genezen

Voorkomen is beter dan genezen. Dat geldt ook voor klimaatverandering en schaarste aan grondstoffen. Waterschappen verminderen uitstoot, gaan slimmer om met materialen, hergebruiken grondstoffen en wekken energie op.

Duurzaam en circulair werken maken we de norm, in de dagelijkse praktijk én bij de bouw en het beheer van zuiveringen en watersystemen. Ook gezuiverd afvalwater zetten we vaker opnieuw in.

De natuur en het landschap spelen daarbij een belangrijke rol. Door in te zetten op veenherstel en koolstofopslag in veenweidegebieden versterken we de waterkwaliteit, de biodiversiteit en het landschap.

Dat betekent dat waterschappen water beheren én actief bijdragen aan oplossingen voor het klimaat. Daarmee versterken we ook natuur en biodiversiteit.

5.2. Onze keuzes

5.2.1. Naar een klimaatpositief en circulair waterschap

Het waterschap Vechtstromen wordt op zijn vroegst pas in 2032 energieneutraal, in plaats van in 2025, zoals de waterschappen gezamenlijk aan het kabinet hebben beloofd. Door keuzes van het huidige Algemeen Bestuur (AB) boekt het waterschap op dit moment op het gebied van klimaatneutraliteit weinig vooruitgang. Het huidige beleid gaat uit van: 100% klimaatneutraliteit bereiken in 2050, via de tussendoelen van 55% klimaatneutraal in 2030 en 90% klimaatneutraal in 2040, met een geleidelijk oplopende ambitie van 2030 naar 2040.

Als Water Natuurlijk kiezen we voor een klimaatpositief en circulair waterschap. Dat vraagt om ambitie. We willen zo snel mogelijk klimaatneutraal worden. Uiterlijk in 2035. Eerder is niet haalbaar, omdat het waterschap op zijn vroegst in 2032 energieneutraal is. En in 2050 volledig circulair, met als tussenstap 50% circulariteit in 2030.

We verminderen onze uitstoot, wekken energie op, hergebruiken grondstoffen en versterken de rol van natuur. Zo bouwen we aan een robuust en klimaatbestendig watersysteem dat ook op de lange termijn veerkrachtig blijft. Bij ontwerp, inkoop en uitvoering werken we met circulaire principes, waarbij levenscyclusanalyses en de R-ladder richting geven aan onze keuzes. Bij onze investeringen houden we rekening met CO_2-beprijzing.

5.2.2. Zelfvoorzienend in energie en grondstoffen

We willen dat het waterschap Vechtstromen zoveel mogelijk zelfvoorzienend is. Door energie op te wekken en grondstoffen terug te winnen, verminderen we onze afhankelijkheid en helpen we knelpunten zoals netcongestie en grondstoffenschaarste oplossen.

5.2.3. Zuiveringen als energie- en grondstoffenfabrieken

We investeren in zuiveringen die water schoonmaken en tegelijk energie en grondstoffen produceren. Zo ontwikkelen zuiveringen zich van een negatieve naar een positieve factor voor het klimaat. We stimuleren medeoverheden en marktpartijen om meer circulaire producten van het waterschap af te nemen.

5.2.4. Omgevingsfuncties bij zuiveringen

Een zuivering is meer dan een fabriek. We verbinden onze zuiveringen met hun omgeving en kijken wat ze kunnen bijdragen: energie, warmte voor een nabije wijk of zwembad, grondstoffen en ruimte voor natuur. Zo verwarmt de zuivering in Losser al het zwembad Brilmansdennen. Dat willen we vaker doen. We willen een goede buur zijn. Daarom doen we wat we kunnen om geuroverlast te beperken. Tegelijk houden we ruimte vrij om de zuivering uit te breiden, als nieuwe opgaven zoals de extra zuiveringsstap daarom vragen.

5.2.5. Het waterschap als duurzame opdrachtgever

Als opdrachtgever nemen we verantwoordelijkheid. Samen met aannemers en uitvoerders richten we aanleg en beheer van dijken, zuiveringen en gemalen in volgens circulaire en klimaatpositieve principes. Bij aanbestedingen stellen we eisen aan natuurinclusief werken. Aannemers die aantoonbaar ecologisch werken, bijvoorbeeld met het Blauwkeur-certificaat, of werken volgens duurzame aanbestedingsvereisten, hebben daarbij een voorsprong. Zo maken we duurzame keuzes zoveel mogelijk de standaard.

5.2.6. Land- en watergebruik als onderdeel van de oplossing

We richten land- en watergebruik zo in dat het bijdraagt aan klimaatdoelen. Dat betekent onder andere extensiever beheer van het landschap en het tegengaan van bodemdaling door bemaling en veenafbraak.

Daarmee versterken we het watersysteem en beperken we de uitstoot van broeikasgassen.

5.2.7. Vooroplopen in monitoring en innovatie

We lopen voorop in het meten en beperken van klimaatimpact. Daarvoor investeren we in innovatie en werken we samen met overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

5.2.8. Stop peilverlaging

We kiezen voor een verbod op nieuwe onderbemaling en stoppen met nieuwe peilverlagingen in gebieden die gevoelig zijn voor inklinking of oxidatie. Daarmee beperken we bodemdaling, verminderen we de uitstoot van broeikasgassen en op zandgronden verminderen we verzuring. In ons gebied gaat het daarnaast vooral om veen op zand, in beekdalen en laagtes langs de Vecht en bij Vriezenveen. Ook daar leidt een lager peil tot bodemdaling. In Nieuw-Amsterdam zijn de veenbodem en een veranderende grondwaterstand belangrijke oorzaken van schade aan huizen. Nieuwe grondwateronttrekkingen op veengronden kan het waterschap alleen toestaan als duidelijk is dat ze niet bijdragen aan bodemdaling of natuur- en funderingsschade.

5.2.9. Hoogveen weer nat

Rond de hoogveengebieden Bargerveen en Engbertsdijksvenen is stoppen met peilverlaging niet genoeg. Het veen herstelt alleen als het grondwater in de randzone weer stijgt. We willen dat waterschap en provincie de bufferzones rond deze gebieden snel afmaken. Boeren in die zone krijgen een eerlijke keuze tussen ruilen, verkopen, extensiever boeren en/of beheren van natuur met een beheervergoeding. Wie schade lijdt, krijgt die vergoed. Provincie en Rijk dragen de kosten van deze maatregelen.

5.2.10. Energie uit water

We benutten de energie die in water zit, zoals thermische energie uit afvalwater en oppervlaktewater. Daarmee dragen we bij aan de energietransitie en gebruiken we bestaande bronnen beter.

5.2.11. Duurzaam inkopen en bouwen

We sturen actief op duurzaamheid bij aanbestedingen, onder andere met de milieukostenindicator en CO_2-beprijzing. Dat zie je terug in hoe we bouwen, hoe we energie opwekken en hoe we omgaan met grondstoffen.

5.2.12. Aanpak van methaan- en lachgasemissies

We investeren in het terugdringen van methaan- en lachgasemissies. Door deze uitstoot structureel te verminderen, pakken we twee van de meest schadelijke broeikasgassen aan.

6. BESCHERMING TEGEN TE VEEL WATER

6.1. Waterveiligheid in een veranderend klimaat

Al ruim 750 jaar beschermen waterschappen ons tegen hoog water. Die taak wordt door klimaatverandering alleen maar urgenter.

Tegelijk bereiken we de grenzen van wat technisch en financieel mogelijk is. Zeespiegelstijging, veranderende rivierafvoer, verstedelijking en bodemdaling maken dat waterveiligheid op de lange termijn niet overal meer gegarandeerd is. Daarom gaan we het gesprek aan met de samenleving over risico's en keuzes.

Waterveiligheid gaat niet alleen over droge voeten, maar ook over verzilting, droogte en de beschikbaarheid van schoon drinkwater. Het raakt daarnaast aan de bescherming van vitale voorzieningen, zoals drinkwaterbronnen, sluizen en andere cruciale infrastructuur.

6.2. Leren van het verleden en voorbereid zijn op de toekomst

Naast de watersnoodrampen uit een verder verleden hebben veel mensen ook eigen ervaringen met wateroverlast en overstromingen. Dertig jaar geleden leidde hoogwater in de grote rivieren tot massale evacuaties. Dat leidde tot het programma 'Ruimte voor de Rivier', waarin waterveiligheid werd gecombineerd met ruimtelijke kwaliteit.

Ook recent zien we hoe groot de impact kan zijn. Overstromingen in Limburg en wateroverlast in steden zoals Enschede laten zien hoe kwetsbaar we zijn bij extreme neerslag en piekbelasting van het watersysteem. De schade en onzekerheid die daarbij ontstaan, raken mensen direct en diep.

Door klimaatverandering nemen dit soort extreme situaties toe. We kijken daarom anders naar waterveiligheid: we voorkomen waar dat kan en bereiden ons voor op wat er kan gebeuren.

6.3. Onze keuzes

6.3.1. Eerlijk gesprek over risico's

We betrekken de samenleving actief bij de dilemma's van leven in een kwetsbare delta. Dat betekent dat we ook eerlijk zijn over risico's die niet volledig uit te sluiten zijn.

6.3.2. Meer ruimte voor water in steden en dorpen

We stellen strengere eisen aan hoe steden en dorpen water opvangen. Wie veel verhard oppervlak aanlegt, zorgt zelf voor berging van het regenwater. Daarvoor komt een vaste rekenregel in de waterschapsverordening. Kleine oppervlakken, zoals een uitbouw of oprit, blijven vrij.
Wateroverlast en overstromingen zijn niet volledig te voorkomen, zeker niet in laaggelegen delen van Nederland. Daarom kiezen we ook voor praktische oplossingen die dicht bij huis verschil maken, zoals groene daken, waterbestendige woningen, waterdoorlatende tuinen en waterpleinen. Samenwerking tussen overheden, bedrijven en inwoners is hierbij essentieel.

6.3.3. Woningbouw als kans voor slimme wateroplossingen

De nationale woningbouwopgave is een kans om waterveiligheid en klimaatadaptatie structureel mee te nemen in de inrichting van steden en nieuwe wijken. We staan voor waterinclusieve woningbouw. Tot 2050 kunnen er in Enschede, Hengelo en Almelo tot 69.000 woningen bijkomen. We verwachten ook in de regio Emmen grote uitbreidingen van woningbouw. Het waterschap moet daar vanaf het begin bij zijn. Het Kristalbad tussen Enschede en Hengelo laat zien hoe het kan: het vangt water op bij hevige regen, maakt het schoner en is een plek om te wandelen en te fietsen. Daar horen ook waterspeelplekken voor kinderen bij, die bij zware buien water opvangen. Die leggen we samen met gemeenten en ontwikkelaars aan, in nieuwe én bestaande wijken. Waar kinderen spelen, moet het water schoon zijn. Dat vraagt om een goede plek, een goed ontwerp en zo nodig tijdelijk afsluiten na het bergen van (regen)water.

6.3.4. Voorbereid zijn op extreme situaties

We zorgen dat de samenleving beter voorbereid is op wateroverlast en overstromingen. Veel menselijk leed en materiële schade kunnen worden voorkomen door tijdig en integraal te handelen.
Mensen moeten tijdelijk een veilig heenkomen kunnen vinden en belangrijke infrastructuur moet bereikbaar blijven. Cruciale voorzieningen zoals zorg, hulpdiensten, energie en digitale systemen moeten ook tijdens extreme situaties blijven functioneren. Daarom organiseren we meer integrale crisisoefeningen en verbeteren we de voorbereiding.

6.3.5. Bouwen met de natuur als uitgangspunt

We kiezen voor oplossingen die werken met de natuur. Waar het kan, proberen we technische oplossingen te vermijden. Alleen als dat niet mogelijk is, kiezen we voor technische ingrepen.

We kijken anders naar waterveiligheidsprojecten: niet sober, maar slim en doelmatig. Een betonnen damwand lijkt goedkoper, maar is dat niet als je de impact op beheer, landschap en natuur meeneemt. Natuur en waterveiligheid versterken elkaar, bijvoorbeeld met vegetatie op dijken die erosie tegengaat en biodiversiteit vergroot.

6.3.6. Actiever grondbeleid

Voor waterberging en dijkversterking is ruimte nodig. Daarom voeren waterschappen actiever grondbeleid.

6.3.7. Duidelijke verantwoordelijkheden

We maken verantwoordelijkheden tussen gemeenten, waterschappen en het Rijk duidelijker, vooral bij het beheer en onderhoud van kunstwerken zoals sluizen en gemalen.

7. DE VERVUILER BETAALT EN WIE PROFITEERT DRAAGT MEER BIJ

7.1. Eerlijk en betaalbaar waterbeleid

Een veilig en toekomstgericht waterbeleid is ook sociaal rechtvaardig. Wateroverlast, hitte en slechte waterkwaliteit treffen vaak juist de meest kwetsbare wijken en gebieden. Daarom houden waterschappen bij investeringen in klimaatadaptatie nadrukkelijk rekening met deze plekken. Dat vraagt om solidariteit tussen mensen en gebieden, nu en in de toekomst.

De kosten van waterbeheer stijgen de komende jaren sterk. Klimaatverandering, bodemdaling, vervuiling en natuurherstel vragen grote investeringen. Het is belangrijk dat deze lasten eerlijk worden verdeeld en dat water betaalbaar blijft voor iedereen.

7.2. Naar een eerlijker belastingstelsel

Het huidige belastingstelsel kan eerlijker. Huishoudens en kleine gebruikers dragen in veel gevallen relatief veel bij, terwijl grote vervuilers en intensieve watergebruikers niet altijd in verhouding betalen. Bovendien prikkelt het systeem nog onvoldoende tot duurzaam gedrag.

Daarom koppelen we vervuiling, gebruik en profijt directer aan wat mensen en bedrijven betalen.

7.3. Onze keuzes

7.3.1. De vervuiler betaalt

Wie schadelijke stoffen in het water brengt, betaalt meer voor de schade die dat veroorzaakt. Dat geldt voor stoffen zoals PFAS, stikstof, pesticiden en andere microverontreinigingen.

We maken de vervuilingsheffing eerlijker en scherper:

- bedrijven met hogere en schadelijkere lozingen betalen meer
- voor moeilijk afbreekbare stoffen gelden extra heffingen
- waar nodig stellen we strengere eisen aan lozingen

7.3.2. De gebruiker betaalt naar gebruik en impact

Wie structureel veel water gebruikt, betaalt naar gebruik én naar de impact op het watersysteem. Dit sluit aan bij de keuzes die we maken in het verdelen van water in tijden van schaarste.

We voeren een tariefstructuur in waarin:

- klein gebruik betaalbaar blijft
- grootverbruik zwaarder wordt belast
- ruimte blijft voor maatwerk bij vitale processen

7.3.3. Bijdragen aan schoon water loont

Wie bijdraagt aan schoon water en een gezond watersysteem, wordt beloond.

Dat geldt bijvoorbeeld voor:

- hergebruik van water
- infiltratie en water vasthouden
- natuurvriendelijk beheer

We stimuleren deze maatregelen met korting, beloningen of gerichte ondersteuning.

7.3.4. Betaalbaarheid en kwijtschelding

Waterschapsbelasting moet betaalbaar zijn voor iedereen. Wie het financieel moeilijk heeft, moet kunnen rekenen op kwijtschelding. We streven naar waterschappen als geldzorgenbewuste organisaties in navolging van het daarvoor ontwikkelde nationale keurmerk (keurmerkgbo.nl).

Wij kiezen voor één duidelijke norm: een kwijtscheldingsdrempel van 130% van de bijstandsnorm.

We maken de uitvoering eenvoudiger:

- automatische aansluiting op gemeentelijke kwijtschelding
- geen dubbele formulieren
- geen extra drempels

Zo komt kwijtschelding terecht bij de mensen die er recht op hebben.

7.3.5. Eerlijkere verdeling tussen huishoudens en bedrijven

Door stijgende WOZ-waarden (de waarde van woningen volgens de Wet waardering onroerende zaken) betalen huishoudens een steeds groter deel van de waterschapsbelasting. Dat is geen eerlijke verdeling.

Wij willen dat waterschappen meer ruimte krijgen om tarieven aan te passen, zodat bedrijven een bijdrage leveren die beter past bij hun gebruik en profijt van het watersysteem.

7.3.6. Natuur verdient erkenning

Natuurgebieden leveren belangrijke waterdiensten: ze houden water vast, filteren en bufferen.

Daarom pleiten wij voor een nultarief voor (erkende) natuurterreinen binnen de watersysteemheffing.

7.3.7. Klimaatimpact meewegen in belastingen

We nemen klimaatimpact mee in hoe belastingen worden bepaald, bijvoorbeeld door uitstoot van CO_2, methaan en lachgas zwaarder mee te laten wegen. Activiteiten die leiden tot extra uitstoot via waterbeheer, zoals bemaling of slibverwerking, belasten we extra.

7.3.8. Inzicht in wat je betaalt en wat het oplevert

We maken zichtbaar waar belastinggeld vandaan komt en waaraan het wordt besteed.

Inwoners en bedrijven zien wat hun bijdrage oplevert voor waterkwaliteit, klimaat en biodiversiteit.

7.3.9. Openheid over stijgende kosten

De opgaven zijn groot en vragen om duidelijke keuzes. In veel waterschappen zullen tarieven de komende jaren stijgen. In sommige gevallen kan dit zelfs oplopen tot een verdubbeling in vijf tot tien jaar.

Wij kiezen voor openheid:

- een transparante dialoog over kosten, baten en solidariteit
- duidelijke keuzes over de verdeling van lasten
- behoud van de autonomie van het waterschap

7.3.10. Investeren loont

Waterschappen investeren in energiebesparing en duurzame opwek. Die investeringen kosten geld, maar leveren ook opbrengsten op. Investeringen die zich op termijn terugverdienen, mogen niet worden tegengehouden door financiële regels. Waterschappen moeten ruimte houden om daarin te investeren.

7.3.11. Wie bouwt, draagt bij

Nieuwe woningbouw vraagt om aanpassingen in het watersysteem. Die kosten liggen nu vaak bij de belastingbetaler.

Dat is niet eerlijk. Wie een wateropgave veroorzaakt, moet daaraan bijdragen. Gemeenten en projectontwikkelaars leveren daarom een bijdrage aan de wateropgave die verstedelijking met zich meebrengt.

7.3.12. Leges: wie aanvraagt, betaalt

Een vergunning of ontheffing behandelen kost het waterschap tijd en geld. Nu betalen alle belastingbetalers die kosten. Wij vinden dat aanvragers ze moeten dragen: het gaat om hun eigen plan. Het waterschap verdient er niets aan: de opbrengst mag nooit hoger zijn dan de kosten. Zo worden de lasten wel eerlijker verdeeld. Wie werkt aan een beter watersysteem, moet een vrijstelling of een verlaagd tarief krijgen. Het Algemeen Bestuur neemt in februari 2027 een principebesluit over leges. We willen dat het nieuwe bestuursakkoord de invoering vastlegt, zodat de legesverordening er snel komt.

7.3.13. Kennis en technologie hebben waarde

Waterschappen ontwikkelen voortdurend nieuwe kennis en technologie. Die kennis is ook buiten het waterschap van waarde.

Wij willen dat waterschappen, naast de eigen inzet voor onze maatschappelijke doelen, die waarde benutten door kennis en technologie om te zetten in producten en diensten, en daar actief een eerlijke vergoeding voor te vragen.

8. WATERBEWUSTZIJN EN BETROKKENHEID IN DE SAMENLEVING

8.1. Water raakt iedereen

Water houdt zich niet aan grenzen. Het stroomt door steden en dorpen, door regio's en landen. Wat we vandaag doen, heeft direct gevolgen voor morgen.

Nederland ligt in de kwetsbare delta van Noordwest-Europa. Dat maakt ons gevoelig voor zeespiegelstijging, bodemdaling, verzilting, droogte en wateroverlast. Ook minder zichtbare problemen, zoals funderingsschade, nemen toe en raken inwoners direct.

Waterbeheer vraagt ook om betrokkenheid van inwoners, boeren en bedrijven. Alleen samen houden we het watersysteem toekomstbestendig.

8.2. Waterbewustzijn als voorwaarde

Zonder waterbewustzijn en waterbewust gedrag is goed waterbeheer niet mogelijk. Wie begrijpt hoe het watersysteem werkt en wat er op het spel staat, maakt andere keuzes in het dagelijks leven, in de inrichting van de ruimte en in de omgang met water.

Daarom maken wij zichtbaar wat water betekent en wat ons werk daaraan bijdraagt. We laten zien voor welke opgaven we staan, welke keuzes nodig zijn en wat dat betekent voor de leefomgeving van mensen.

8.3. Onze keuzes

8.3.1. Waterbewustzijn zichtbaar vergroten

We vergroten het waterbewustzijn door zichtbaar te maken wat we doen en waar we voor staan. We betrekken inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij opgaven en dilemma's en maken duidelijk welke keuzes nodig zijn voor de toekomst.

8.3.2. Jongeren betrekken bij waterbeheer

We betrekken jongeren bij waterbeheer, bijvoorbeeld via onderwijs en stages. In ons waterschap willen we een stap verder gaan. Jongeren van 16 tot 25 jaar moeten het bestuur gevraagd en ongevraagd kunnen adviseren. Op ons initiatief verkent het waterschap nu welke vorm het beste past, met de ervaringen van andere waterschappen. Zo praten jongeren mee over hun eigen toekomst. Na de verkenning willen we snel een besluit, zodat jongerenadvisering er in deze bestuursperiode komt.

8.3.3. Water en natuur toegankelijk maken

We maken water en natuur beter toegankelijk om recreatie en verwondering te bevorderen. Dit doen we voor iedereen, want iedereen moet daarvan kunnen genieten. Zeker in de

randen van steden en dorpen willen we meer wandelmogelijkheden creëren, om mensen te stimuleren meer te bewegen, buiten te zijn en te genieten van hun eigen leefomgeving. Schouwpaden en onderhoudspaden langs onze waterlopen stellen we waar mogelijk open voor wandelaars. Op eigen grond van het waterschap is dat het uitgangspunt, elders zoeken we dat in overleg met eigenaren. Zo verbinden we wandelroutes en leren mensen het werk van het waterschap kennen.
Tegelijk spreken we iedereen aan op zorgvuldig gebruik van water, natuur en voorzieningen. In de broedtijd sluiten we schouwpaden af waar dat nodig is.
Waterveiligheid, natuur en onderhoud gaan voor wandelen. Ook moeten heldere regels gelden: honden aan de lijn en poep opruimen. Dat beschermt broedende vogels en vee, want hondenpoep kan ziekte bij koeien veroorzaken. Houden wandelaars zich daar bij herhaling niet aan, dan kan het waterschap een pad sluiten.

8.3.4. Stil varen op Vecht en Regge

Op de Vecht en de Regge beleef je de natuur van dichtbij, met een kano, roeiboot of fluisterboot. Dat stimuleren we. Snelle motorboten horen daar niet thuis: ze verstoren de natuur en hun golven tasten de oevers aan. We willen alleen stil en emissievrij varen, met een lage snelheid. We baggeren op de Vecht niet extra om ruimte te maken voor grotere boten.

8.3.5. Watererfgoed zichtbaar maken en ondersteunen

We maken watererfgoed en watergeschiedenis zichtbaar. Daarmee laten we zien hoe waterbeheer Nederland heeft gevormd en versterken we het waterbewustzijn. We zijn zuinig op ons eigen erfgoed, zoals gemaal Binnenvree in Coevorden en de historische stuwen bij het

Schuivenhuisje bij Denekamp. We steunen vrijwilligers en erfgoedorganisaties die watererfgoed onderhouden en openstellen, met kennis en waar nodig met een bijdrage. Bij nieuwbouw van gemalen en stuwen letten we ook op een goed ontwerp dat past in het landschap. Zo wordt wat we nu bouwen het erfgoed van later.
Via wandel- en fietsroutes langs gemalen, stuwen en beken nodigen we mensen uit om kennis te maken met die geschiedenis. Dat doen we samen met gemeenten, routebeheerders en erfgoedorganisaties.

8.3.6. Samenwerken over grenzen heen

Water stopt niet bij landsgrenzen. We delen kennis en ervaring met waterorganisaties in andere landen en werken samen met internationale partners. We dragen bij aan herstel van waterinfrastructuur na natuurrampen of conflicten en versterken de samenwerking binnen Europa.
Dichter bij huis werken we nauw samen met Duitse overheden. De Vecht ontspringt in het Duitse Münsterland, en ook de Dinkel en andere beken komen voor een deel uit Duitsland. Vechtstromen zit daarom onder meer in de Nederlands-Duitse Grenswatercommissie. Sinds 2025 meten we de waterkwaliteit in alle 21 grenswateren. In het project DIWA (Droogtestrategieën in het waterbeheer) werken we aan een aanpak van droogte, met proeven zoals bij het Coevorden-Piccardiekanaal. Bij hoogwater en zware regen trekken we op met Duitse Kreise en crisisdiensten in het Grensoverschrijdend Platform voor Regionaal Waterbeheer (GPRW). We oefenen samen. Een gezamenlijke stresstest voor de Vecht, gebaseerd op het hoogwater rond kerst 2023, laat zien waar het gebied kwetsbaar is en welke maatregelen het meeste helpen. Op basis daarvan stemmen we geplande maatregelen beter op elkaar af en werken we aan een gezamenlijke strategie voor hoogwater. Die samenwerking willen we na 2027 voortzetten en in de breedte versterken.

8.3.7. Ondersteunen bij subsidies en initiatieven

We helpen inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij het benutten van nationale en Europese subsidies die bijdragen aan waterdoelen. We ondersteunen initiatieven uit de samenleving met kennis, middelen en begeleiding.

8.3.8. Ruimte voor initiatieven uit de samenleving

We geven ruimte aan initiatieven van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Met instrumenten zoals Right to Challenge kunnen zij zelf taken en initiatieven in het waterbeheer oppakken. Ook steunen we initiatieven zoals Drinkable Rivers, een beweging die zich inzet om onze rivieren binnen een generatie weer zo schoon en gezond te maken dat je er direct uit kunt drinken.

8.3.9. Funderingsschade aanpakken

Funderingsschade vormt een groeiend risico voor inwoners. We spreken het Rijk aan op zijn verantwoordelijkheid. Toekomstige en huidige bewoners van gebieden waarin dit speelt, moeten weten waar zij aan toe zijn. Daarom vinden we dat overheden, bouwers, makelaars, woningplatforms (zoals Funda), hypotheekverstrekkers en verzekeraars inzicht moeten geven

in de risico's op funderingsschade. Goede informatie maakt bewuste keuzes mogelijk over wonen en investeren.
Ook in ons gebied speelt dit. In Nieuw-Amsterdam meldden tientallen bewoners schade aan hun huis. Onderzoek liet zien dat droogte, de veenbodem en grondwateronttrekkingen daar samen aan bijdragen. We willen dat bij elke onttrekking de gevolgen voor huizen, natuur, drinkwater en landbouw zwaar meewegen. In de waterschapsverordening leggen we vast dat risico's voor funderingen een reden kunnen zijn om een nieuwe onttrekking te weigeren, ook bij kleinere onttrekkingen. Bij onttrekkingen waarover de provincie beslist, zoals drinkwaterwinning, brengen we dat risico nadrukkelijk in. Als waterschap dragen we zo goed mogelijk bij met kennis en maatregelen om schade te voorkomen en te beperken. Met ons peilbeheer houden we het grondwater zo hoog mogelijk.

9. STERKE DEMOCRATIE IN HET WATERSCHAP

9.1. Democratie die werkt voor inwoners

Waterschappen nemen besluiten die direct invloed hebben op de leefomgeving van mensen. Daarom moet het bestuur democratisch, toegankelijk en herkenbaar zijn voor inwoners.

Inwoners moeten invloed hebben op de keuzes die worden gemaakt. Het waterschapsbestuur is zichtbaar, aanspreekbaar en legt verantwoording af over zijn besluiten.

9.2. Heldere rol in het openbaar bestuur

Waterschappen hebben een eigen, onmisbare rol in het waterbeheer. Die rol moet helder blijven.

We werken samen met gemeenten, provincies en het Rijk, maar voorkomen dat verantwoordelijkheden vervagen. Inwoners moeten weten wie waarvoor verantwoordelijk is en wie aanspreekbaar is.

9.3. Onze keuzes

9.3.1. Sterke democratie en eerlijke vertegenwoordiging

We versterken de democratische basis van het waterschap. Het bestuur moet een goede afspiegeling zijn van de samenleving.

Daarom zetten we in op:
- betere vertegenwoordiging van verschillende groepen in de samenleving
- het verlagen van drempels om mee te doen aan verkiezingen
- het vergroten van betrokkenheid van inwoners

Daarnaast versterken we de democratie binnen het waterschap, zodat besluiten beter aansluiten bij de samenleving.

9.3.2. Einde aan geborgde zetels

Wij vinden dat alle bestuurders van een waterschap via stembusverkiezingen rechtstreeks moeten worden gekozen: zo is het ook bij gemeente, provincie en Rijk. De agrariërs en beheerders van bos- en natuurterreinen zijn ook zonder geborgde zetels in de waterschapsbesturen prima vertegenwoordigd. Bovendien blijft de samenwerking met hen in de gebieden en rond de voor hen relevante thema's voluit doorgaan. De geborgde zetels - de gereserveerde plekken in het bestuur voor agrariërs en natuur - moeten wat ons betreft zo snel mogelijk worden afgeschaft. De Unie van Waterschappen moet bij het Rijk blijven pleiten voor afschaffing van de geborgde zetels.

9.3.3. Besluitvorming die zichtbaar en controleerbaar is

We laten zien hoe besluiten tot stand komen en welke afwegingen daarbij worden gemaakt. Inwoners moeten kunnen begrijpen wat er besloten wordt en waarom.

Het waterschap legt actief verantwoording af over keuzes en resultaten.

9.3.4. Duidelijkheid over verantwoordelijkheden

We maken verantwoordelijkheden tussen overheden duidelijker. We voorkomen overlap en spreken elkaar aan op taken en bevoegdheden. Voor inwoners is helder wie waarvoor verantwoordelijk is en waar zij terecht kunnen.

9.3.5. Duaal bestuur en heldere rolverdeling

We werken zoveel mogelijk vanuit het principe van duaal bestuur. Het Algemeen Bestuur stelt kaders en controleert, het Dagelijks Bestuur (DB) voert uit. Een heldere rolverdeling versterkt de democratische legitimiteit, de controle op het bestuur en het vertrouwen in het waterschap. We willen dat fracties en AB-leden goed worden ondersteund, zodat zij hun rol kunnen waarmaken. Het AB werkt al met een bestuursagenda met strategische onderwerpen voor de lange termijn. In de komende periode gaan we vaker met het Dagelijks Bestuur over de voortgang in gesprek. Ook kijkt het AB elk jaar of de agenda moet worden aangevuld. Het AB heeft eigen ondersteuners, naast die van het DB. Dat willen we formeel regelen. Ook zetten we digitale hulpmiddelen in waarmee AB-leden stukken sneller kunnen doorzoeken en vergelijken. Zo versterken we de informatiepositie van het AB.

9.3.6. Samenwerken zonder verantwoordelijkheid af te schuiven

We werken samen waar dat nodig is, maar houden de rol van het waterschap scherp. Samenwerking mag niet leiden tot het doorschuiven van verantwoordelijkheden.

9.3.7. Ruimte voor regionale keuzes

Waterschappen werken in verschillende gebieden met verschillende opgaven. Daarom geven we ruimte voor regionale keuzes, zolang de basis op orde is.

9.3.8. Een bestuur dat blijft vernieuwen

We blijven het waterschapsbestuur vernieuwen. Bij besluiten die onze leefomgeving en het watersysteem raken, organiseren we tijdige en zorgvuldige participatie met inwoners, bedrijven, natuurbeheerders en andere maatschappelijke organisaties. Daarbij benutten we nieuwe vormen van participatie en digitale mogelijkheden om inwoners beter te betrekken.

We investeren in kennis en kwaliteit, zodat het bestuur ook in de toekomst goed blijft functioneren.

10. DIGITAAL WEERBARE OVERHEID

10.1. Digitale systemen zijn cruciaal voor waterbeheer

Waterschappen staan voor droge voeten en schoon water. Dat vraagt om betrouwbaar beheer van dijken, waterstanden en waterzuivering. Dit kan niet zonder digitale systemen en data.

De opgaven worden groter en complexer. Klimaatverandering vraagt om betere voorspellingen van extremen en hun effecten. Inwoners en bedrijven verwachten tijdige informatie en dienstverlening die aansluit op hun situatie. Ook belastingen en heffingen vragen om nauwkeurige en juridisch houdbare gegevens.

Digitale systemen en data zijn daarmee onmisbaar voor het functioneren van het waterschap.

10.2. Betrouwbaarheid en weerbaarheid als basis

De afhankelijkheid van digitale systemen groeit. Daarom investeren we niet alleen in innovatie, maar ook in betrouwbaarheid en weerbaarheid.

Systemen voor waterbeheer en zuivering moeten blijven functioneren, ook bij storingen, cyberaanvallen of andere verstoringen. Daarvoor is sterke beveiliging nodig, met betrouwbare back-ups en voldoende kennis binnen de organisatie.

Digitale weerbaarheid is geen bijzaak, maar een voorwaarde om onze kerntaken veilig en continu uit te voeren.

10.3. Onze keuzes

10.3.1. Investeren in digitale weerbaarheid en data

We investeren stevig en met urgentie in een sterke digitale basis. Dat betekent dat we werken aan veilige, stabiele en betrouwbare systemen en dat we digitale technologie optimaal benutten.

10.3.2. Data beter benutten en samenwerken

We benutten data beter, ook in samenwerking met andere overheden en organisaties. Dat helpt bij planvorming, beheer en crisisbeheersing.

10.3.3. Aansluiten bij nationale digitalisering

We sluiten aan bij de Nederlandse Digitaliseringsstrategie en dragen actief bij aan verdere ontwikkeling.

10.3.4. Kritische systemen altijd beschikbaar

Gegevens en systemen die cruciaal zijn voor waterbeheer moeten altijd beschikbaar zijn. We borgen toegankelijkheid en continuïteit.

We houden rekening met kwetsbaarheden, zoals afhankelijkheid van elektriciteit, ICT en externe leveranciers.

10.3.5. Veilig inkopen en beheren

Bij de aanschaf en het beheer van systemen wegen we risico's van cyberaanvallen en sabotage nadrukkelijk mee. Veiligheid en betrouwbaarheid zijn leidend bij keuzes voor software en hardware.

10.3.6. Minder afhankelijkheid van kwetsbare systemen

We onderzoeken alternatieven voor systemen van niet-Europese leveranciers en kijken waar we afhankelijkheden kunnen verminderen.

10.3.7. Weerbaarheid centraal bij aanbestedingen

Bij aanbestedingen van cruciale systemen laten we weerbaarheid zwaar meewegen. Waar nodig verkennen we aanpassingen in regelgeving om dit beter te borgen.

10.3.8. Strategie voor digitale weerbaarheid

Waterschappen ontwikkelen een strategie voor digitale weerbaarheid. Daarmee brengen we kwetsbaarheden in beeld en bouwen we risico's stap voor stap af.

BEGRIPPENLIJST

Hieronder lichten we begrippen uit dit programma kort toe. In de tekst kun je op een onderstreept begrip klikken om hier de uitleg te lezen.

Afkoppelen: Regenwater van daken en verharding niet meer via het riool afvoeren, maar opvangen of in de bodem laten zakken.

Algemeen Bestuur (AB): Het hoogste bestuur van het waterschap. Het bestaat uit leden die inwoners kiezen en leden die namens landbouw en natuurterreinen door hun belangenorganisaties worden aangewezen. Het AB bepaalt de hoofdlijnen en controleert het Dagelijks Bestuur.

Bodemdaling: Het langzaam zakken van de bodem. Dat gebeurt onder meer door inklinking en doordat veen verdwijnt als het grondwater daalt.

Bronaanpak: Vervuiling aanpakken waar die ontstaat, zodat stoffen niet in het water terechtkomen.

Bufferzone: Een strook rond een natuurgebied die het gebied beschermt tegen invloeden van buitenaf, zoals verdroging, vervuiling of verstoring.

Circulair: Grondstoffen en materialen zo lang en zo hoogwaardig mogelijk gebruiken, door afval te voorkomen, producten te hergebruiken en materialen te recyclen.

Dagelijks Bestuur (DB): Het bestuur dat het waterschap van dag tot dag leidt en het beleid uitvoert. Het bestaat uit de watergraaf als voorzitter en leden die het Algemeen Bestuur uit zijn midden kiest.

Energieneutraal: Over een bepaalde periode, meestal een jaar, evenveel duurzame energie opwekken als je verbruikt.

Geborgde zetels: Zetels in het Algemeen Bestuur waarvoor geen verkiezingen worden gehouden. Belangenorganisaties wijzen de leden aan: de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) voor de twee zetels van de landbouw, en de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) voor de twee zetels van de natuurterreinen.

Generatietoets: Een toets die bij nieuw beleid nagaat wat de gevolgen zijn voor toekomstige generaties.

Grondwateronttrekking: Het oppompen van grondwater, bijvoorbeeld voor beregening, drinkwater of industrie.

Invasieve exoten: Planten en dieren van elders die zich hier snel verspreiden en inheemse soorten verdringen.

Kaderrichtlijn Water (KRW): Europese richtlijn met doelen voor schoon en gezond oppervlaktewater en grondwater.

Klimaatadaptatie: Het aanpassen van de leefomgeving aan de gevolgen van klimaatverandering, zoals hevige regen, droogte en hitte.

Klimaatneutraal: Per saldo geen broeikasgassen aan de lucht toevoegen. Je voorkomt zoveel mogelijk uitstoot en legt de rest vast.

Klimaatpositief: Per saldo meer broeikasgassen uit de lucht halen of voorkomen dan je zelf uitstoot.

Kwijtschelding: Geheel of gedeeltelijk geen waterschapsbelasting hoeven betalen als je inkomen en vermogen onder de geldende grenzen liggen.

Leges: Een vergoeding die je betaalt voor het behandelen van een aanvraag, zoals een vergunning.

Natura 2000: Een netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie.

Nature-based Solutions (natuurgebaseerde oplossingen): Oplossingen die gebruikmaken van natuurlijke processen, zoals een beek die weer mag meanderen of een oever met riet.

Netcongestie: Een overvol stroomnet, waardoor nieuwe aansluitingen of extra stroom soms niet mogelijk zijn.

Omgevingswet: De wet die sinds 1 januari 2024 de regels voor de fysieke leefomgeving bundelt, zoals voor ruimte, water en natuur.

Onderbemaling: Het extra verlagen van het waterpeil in een klein deel van een gebied, meestal met een eigen pomp.

Peilgestuurde drainage: Drainage waarbij je de grondwaterstand kunt regelen, zodat je water kunt vasthouden als dat nodig is.

PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen): Een grote groep door mensen gemaakte stoffen die bijna niet afbreken. Sommige PFAS hopen zich op in mens en dier en zijn schadelijk voor de gezondheid.

R-ladder: Een rangorde voor circulair werken: eerst voorkomen en minder gebruiken, dan hergebruiken en pas daarna recyclen.

Riooloverstort: Een punt in het riool waar bij hevige regen een mengsel van regenwater en ongezuiverd afvalwater in een sloot of beek stroomt.

Right to Challenge: De mogelijkheid voor inwoners of organisaties om voor te stellen een taak van het waterschap zelf uit te voeren.

Schouwpad: Een pad langs een watergang voor inspectie en onderhoud.

Sponswerking: Het vermogen van bodem en landschap om water op te nemen, vast te houden en langzaam af te geven.

Unie van Waterschappen (UvW): De vereniging van alle waterschappen in Nederland.

Veenweidegebied: Een gebied met een veenbodem, meestal in gebruik als grasland.

Verdringingsreeks: De rangorde, deels in de wet vastgelegd, die bepaalt welke belangen voorgaan bij de verdeling van water als er te weinig is.

Verzilting: Het zouter worden van grondwater en oppervlaktewater.

Waterberging: Het tijdelijk opvangen van water om wateroverlast te voorkomen of water vast te houden voor droge perioden.

Waterschapsverordening: De regels van het waterschap over wat wel en niet mag in en rond het water.

Watersysteemheffing: De belasting die het waterschap heft voor het beheer van het watersysteem, zoals dijken, waterstanden en oppervlaktewater.

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS): Stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu, bijvoorbeeld omdat ze kanker kunnen veroorzaken, schadelijk zijn voor de voortplanting, of moeilijk afbreken en zich ophopen.